

[0369]

43. Nijfrysk *jolm*.

It wurd *jolm* sille de measte Friezen wol net kenne, of it moast wêze, dat hja nei it forskinen fan G.N. Visser syn earste dichtbondel „Jolm" (1947) de bitsjutting fan dy titel opsocht hiene. Ut mear as ien reden liket my dy bineaming fan `oanspielsel' taelkundich fan bilang ta. Lit ús earst ris neigean, hoe en hwer't dat wurd oerlevere is. Yn J. Halbertsma syn hs. B [1860], s. 287 en 288, lêze wy it neikommende: “*Mar-wjolm*, *-jolm*, *meermolm*, deze fijngemalen veenstof zweeft tusschen water en wind in de Nederlandsche meiren; in de Haarlemmer meer b.v. in zulken overvloed, dat bij het doorbreken van de sluis Halfweg Haarlem er genoeg zou geweest zijn om het gehele IJ daar te verstoppen, indien de doorbraak door een Zuid Ooster storm geschiedde, die al den voorraad der Haarlemmermeer in het IJ zou opgejaagd hebben. In het meir Fluessen is de voorraad van meermolm zo groot, dat de inham de Zwarte Wouden er van verstoppt; ook op dit punt wordt al het water van de Fluessen door een Z. Ooster storm heen gejaagd". Op 'e rânne fan s. 288 hat Halbertsma dêr

noch byskreaun: „*Wjalm*, losse aarde bestaande út meeraanspoelsel en verrotte planten”.

Noch op twa oare plakken stiet ús wurd yn it neamde hs. B to boek, to witten op s. 428, dêr't koartwei „*Wjólm*, *Jólm* meermolm” optekene is, en op s. 398, dêr't de skriuwer ús it folgjende fornijt: „*Mars-jolm*, *-jolling*, *jolm*. Zuidhoek *kréak*, *kreek* dial. de drijvende stukjes riet enz. die de meer op de oevers werpt. *Wjolm* id. Nl. *molm*”.

Dy oanhalen docht bliken oan, dat *jolm* en *wjolm* nêstinoar bisteane of eartiids bistien hawwe. Fan dy beide foarmen moat *wjolm* de âldste wêze, hwant in *w* kin oan it wurdbigjin wol ôffalle, mar nea net foaropset wurde. Sa is westerlauwersk *wjudde* yn it Sealtersk *jude* en yn it Mooringer Noardfrysk *jüde*, wylst westerlauwersk *wjuk* yn it Sealtersk as *Juke* en op it Noardfryske Söl (Sylt) as *jük* foarkomt. Twad wiist de lûding út, dat (*w*)*jolm* út 'e Súdhoeke stamme moat, om't dy de oergong fan *el* nei *ol* hiem hat. Forlykje *dol* ynsté fan *del* yn Gysbert Japicx syn „Jounbea”, de foarnammen *Jolle* en *Jolmer* njonken *Jelle* en *Jelmer* en it Hylper *fol* foar *fel*. Neffens my is *wjolm* dêrom út **wjelm* fuortkommen en bisibbe oan ags. *wielm* 'it sieden, it wâljen, de tining, de weach, de stream', âhd., mhd., mnl. *walm* 'it sieden, it opwâljen, de welle'; ek: 'wâlm', mnl. *walm* 'damp, wâlm', westflaemsk *walm* 'wettergjalp', âlddeensk *valm*, *volm* 'it sieden, de soad', allegearre út germ. **walmi*-. It leste waerd mei it efterheaksel *-mi* ôflaet fan 'e ydg. wurdstamme **uel*- 'draeije, rôlje', dêr't û.o. ek âfrysk *walla*, ags. *weallan*, âs., âhd. *wallan*, mnd., mhd., nhd. *wallen* 'wâlje, brûzje, siede' - en mei lûdwiksel goat. *wulan* 'siede' - by hearre. Foar oare útrinders fan dy stamme forwiis ik nei J. Pokorny syn *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch* (1959), s. 1140-1144.

De oarspronklike bitsjutting fan (*w*)*jolm* moat fan gefolgen 'opwâlling, opdriuwsel' west ha, dat wol sizze 'hwat de wâljende weagen oanspiele: de losse feanklútsjes, dy't in brune laech op 'e marswâl oansette', wylst ûnder *kreek*, *kryk*, *krike* mear it oanspielsel fan reid en oare wetterplanten forstien wurdt.

W. J. Buma.